

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.
Égész évre 4 frt.	—	
Félévre 2 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Negyedévre 1 „		

A fogadalom fogalma.

Második fejezet.

Gyakorlati lehozások az adott meghatározásból.
(Folytatás.)

4. Most még arra a kérdésre kell megfelelni, hogy minő befolyással van a félelem a fogadalomra, ha a fogadalmat tevőt, ki előtt ezen szándék ismeretes, azon célból ijesztik meg, hogy fogadalmat tegyen. A félelem tárgyát képező rosszal való fenyegetés vagy jogosult vagy nem jogosult. Egy atya makacsul ragaszkodik abhoz, hogy fia pap legyen. Mivel a fiú ezen pályára magát elhatározni nem akarja, kijelenti neki az atya: „most már vagy végezzsz teológiát vagy azonnal kitakarodsz a házamból és többé tanulásra egy árva krajcárt sem kapsz. Ha pedig fiam akarsz maradni, tüstént tégy fogadalmat le, hogy a papi pályán magad Istennek akard szentelni.“ A fiú attól való félelemből, hogy atyja fenyegetődzése nem marad csak száraz fenyegetődzésnek, a kívánt fogadalmat le is teszi. Érvényes-e ez vagy érvénytelen? Már a természetörvény álláspontjáról is *érvénytelenek* kell azt tekinteni¹⁾. A fogadalmat tevő ezen esetben természetesen megfontolással és szabadsággal cselekszik, és ezen oldalról a fogadalom érvényességének útjában nem áll semmi akadály; hanem az mégis hihetetlen, hogy Isten az ily fogadalmat elfogadja. Abhoz, hogy az ígélet kötelező legyen, az is megkívánatik, hogy azt az, akinek a fogadalmat teszi valaki, el is fogadja. Kétséget nem szenved, hogy Isten minden fogadalmat elfogad az ő legfőbb tiszteletének tényeiként, ha semmi olyan nem tapad azokhoz ami az ő tulajdonságaival ellenkezik. Aki ilyes ellenmondással találkozik itt, annak nem szabadna eltévedni. Továbbá a *természetjog* azt kívánja, hogy egy másíknak jogát ismét teljesen ki kell egyenlíteni; ennél fogva az atya köteles a fiának okozott jogtalanságot ismét jóvá tenni és csorbitalanul hagyni meg neki a jogot, hogy Isten akarata szerint bátorozzon pályája fölött. A visszatérítésnek ezen természetjogon alapuló kötelezettsége lehetetlen lenne az atyára nézve, ha a természetjog szerint az említett fogadalom érvénytelen

nem volna. Ne mondja senki, hogy az ily fogadalmakat a kanonjog nyilvánítja érvényteleneknek. Ha ez szükséges volna, akkor valamely természetörvénynek teljesítése a pozitív jogtól volna függővé téve és mindaddig, míg ez nincs meg, az embernek lehetetlen volna, a természetörvény teljesítése. A következőt is jól meg kell fontoljuk. Ha a félelem indít valakit arra, hogy embertársának valamit ígérjen, akkor az ily ígéletet nem fogja elfogadni az, akinek teszük, feltéve, hogy ezen erőltetésről tudomása van, és nemesen gondolkozó, nem pedig önző ember, a minnek következtében az azután kötelező erő nélkül is marad. Minthogy mi az olyan embert, ki felebarátját az ily ígélet által lekötövezve szeretné tudni, nemtelen gondolkozású és önzőnek tartanók, azért nem is szabad azt hinnünk, hogy kedves lehetne az oly istentiszteleti tény, ha mindjárt mint az ellentelek mondják²⁾, megfontolt és szabad is, Isten, az ég és föld Ura előtt, aki az emberektől jövő minden tisztelés nélkül is végtelenül boldog. Suarez³⁾ természetesen azt gondolja, hogy az igazságtalan kényszer az ily fogadalomban nem akadály arra nézve, hogy azt Isten elfogadja; mert csak bűn súlya terheli azt is, aki félelemtől indítatva lop; s ha Isten az ily tény sérti, akkor a hasonló módon létrejött fogadalom által is kell tiszteltetnie. Az ilyes fejtegetés közepette megtegedeznek arról, hogy Istennek szándékos megsértése bűn kell hogy legyen; az nem függhet Istentől, hogy valamely szándékos meg nem engedett cselekedetet megsértés gyanánt fogadjon vagy ne; sőt inkább tárgyilag és alanyilag is megsértése ez Istennek, kinek végtelen szentsége és igazságával össze nem fér az, hogy ezt ne utálja és meg ne büntesse. Az ígélet lényegéhez, nem pedig a megsértés mivoltához tartozik ennek elfogadása annak részéről, kinek az ígéletet teszük és, amint imént mondtunk, nem fogja Isten elfogadni az oly fogadalmat, melyet igazságtalan módon félelem útján sajtoltak ki valakiből. Az sem mondható itt, mint ezt Suarez⁴⁾ egy más helyen állítja, hogy Isten az embert a tőle való félelemből a maga tiszteletére és szolgálatára ösztökéli. Ez mindenesetre igaz és a trienti szt. zsinat tanit is minket erre⁵⁾. Azt is meg lehet vallani, hogy Isten bizonyos körülmények között félelem által az embert az istentisztelet kü-

1) S. Bonaventura in 3. dist. 39 a. 3. q. 2.; Busenbaum de voto n. 5.; Sotus de just. et iure lib. 7. q. 2. a. 1.; v. ö. Suarez u. o. n. 9 s. köv.; Sanchez in Decal. u. o. n. 8.; Lessius u. o. n. 17.; Laymann lib. 3. tr. 4. cap. 6. n. 3.; Sanchez ad matrim. lib. 4. disp. 14. n. 1.

2) Suarez u. o. n. 18.; Sanchez in Decal. u. o. n. 9.

3) u. o.

4) u. o. n. 5.;

5) Sess. 6. cap. 6. és sess. 14. de poenitentia cap. 4.

lönös tényére sarkalbatja, és ezért érvényeseknek nyilvánítanak más fogadalmak is, melyeknek a félelem szolgálta alkalmul. Isten ugyan megengedi, hogy valakit igazságtalan módon kényszerítsenek fogadalomra, miként *megenged* ő más igazságtalanságokat is, hanem ezen igazságtalanság nem lehet reá nézve eszköz, hogy valamely embert fogadalomtevésre indítson. Ha Isten az ő böles terveiből kifolyólag azt akarja, hogy fogadalom által tiszteltessék, akkor az ő végtelen bölcsessége- és hatalmánál fogva számtalan eszköz- és úttal rendelkezik, hogy ezen célt elérje, annélkül, hogy oly ígéretet kellene elfogadnia, melynek forrása igazságtalanság.

Eddig mindig föltételeztük azt, hogy a félelem, melynek hatása alatt cselekszik a fogadalmat tevő, elegendő volt arra, hogy körültekintő vagy legalább meghatározott személyt cselekvésre indítson: beszélünk, mint a moralisták mondják, föltétlenül és viszonylagosan *nagy* félelemről (metus absolute és relative gravis). Ha a fenyegető rossz jelentéktelen s így csekély a félelem, akkor a fogadalmaknak, melyeknek *forrása* valóban ezen félelem volt, Isten előtt szintén nincs semmi értéke. A főnebb felsorolt okok bizonyítják, hogy Isten előtt nem lehet kedves az oly fogadalom, melyet valakiből igazságtalan úton esikartak ki. Vajjon a félelem nagy, vagy csak jelentéktelen volt-e, az itt tekintetbe nem jö, ha csak az valóban *ok* volt, mely a fogadalmat tevőt fogadalomtevésre határozta.¹⁾ Azért találkozunk oly sokszor az elterjedt tannal, hogy a fogadalmakat még az a félelem is érvénytelenné teszi, melylyel az alátvaló eljárója iránt viseltetik (metus reverentialis), ha mindjárt semmi rossz nem fenyeget is. Ennél fogva az az alszerpap, aki ily félelem befolyása alatt vette föl e nagyobb rendet, nincs sem a szüzességre, sem a papi zsolozsmára kötelezve²⁾ Hogy azután az egyház jog az ily fogadalmakat érvényeseknek nyilvánítja, az nem bizonyítja, hogy ezek érvényesek; a kultörvényesség előtt nem vehető a jelentéktelen félelem valamely ténynek okául, míg a lelkiismeret ítélőszéke előtt a fogadalmat tevő szavának hitelt kell adni, ha kijelenti, hogy ő csak félelemből cselekedett.

Még azt is megjegyezzük, hogy a fogadalom nem talán azért érvénytelen, mert a fogadalmat tevő azt csak szavakban tette le, a nélkül, hogy valóságos fogadalmat tenni akarata lett volna; jelen esetben egészen más okból volna az érvénytelen. Jóllehet a fogadalmat tevő magát kötelezni akarta, ennek ténye még sem kedves Isten előtt, s éppen ezért nem is fogadalom.³⁾ Ha mégis a szóban forgó fogadalmattevő a félelem viharának elvonulásával, az említett esetben valamivel atyjának halála után önként megújította volna abbéli ígéretét, hogy pappá lesz, ekkor már istentiszteleti ténnyé végzett volna, melyet éppen azért, mert nem igazságtalanul esikartak ki belőle, Isten elfogadhat. Azonban a fogadalom még akkor is érvénytelen, ha a fogadalmat tevő azon

hiszemben, hogy előbbi fogadalma érvényes és *csak azért* újítja meg azt, mert még mindig tart a jogtalanság, melylyel őt illették és csak azért végzi ezen ténnyé, mert vele jogtalanul bántak s nem tette volna azt azon esetben, ha igazságtalan félelem által arra nem kényszerítették volna.

5. Ha a félt rosszal jogosan fenyegetnek, akkor egészen más ítéletet kell hozni a fogadalom érvényessége fölött. Egyik-másik esetben itt is oly nagy lehet a félelem, hogy egészen megfoszt az öntudattól és akkor mindenesetre érvénytelen lenne a fogadalom, mert a szükséges megfontolás hiányzik. Hanem minden más esetekben érvényesek a fogadalmak. Ezen állítás megvilágításául álljon itt egy példa. Egy férjes nő házasságtörés által megszegte a házassági hűséget; férje azzal fenyegeti, hogy a bíróságnál tesz jelentést, ha meg nem fogadja, hogy költségre vonul. Attól való félelmében, hogy férje a fenyegetődzést meg is valósítja, le is teszi a házasságtörő nő a kívánt fogadalmat. Érvényes-e ez? Először is igazságtalanul nem bánt a férj az asszonnyal, mert a férjnek joga van egy ily feleséggel szemben bírói ítéletben keresni orvoslást. Ha a férj azzal fenyegetődzne, hogy őt lekövi, ha a nevezett fogadalmat le nem teszi, akkor mindenesetre érvénytelen volna ez, mivel a férjnek joga nincs feleségét megölni. Mivel pedig ellene csak a nyilvános tekintélyhez fordul, a nevével legkevésbé sem bánt el igazságtalanul. Ennél fogva jóllehet, hogy ezen ígéret útjában, hogy Isten azt elfogadja, oly akadály nem áll, mint az igazságtalanul kiesikart fogadalmaknál, egyes tanítók ezt mégis érvénytelennek tartják.⁴⁾ A mi felfogásunk szerint érvényes ez akár magán személytől (privata auctoritate) akár a bírótól, tehát hivatalos személytől (publica auctoritate) származott is a félelem. Ha a dolgot közelebbről megvizsgáljuk, úgy találjuk, hogy a jelen esetben a férj a félelemnek épeaséggel nem oka; ezt inkább a házasságtörő nő bűnében kell keresni. E szerint a mi esetünk hasonló ahhoz, melyben a félelem alkalmul szolgál, hogy valakit fogadalomtevésre bírjanak, hogy így a bekövetkezhető szerencsétlenségtől megszabaduljon.⁵⁾ A férj csak most történt tényen kapja rajta az asszonyt és a házasságtörő nő minden fenyegetés nélkül is félelmebe esik vétké miatt, melyet ép imént követett el. Tehát nem a férj okozta a félelmet, hanem maga a házasságtörés, tehát saját cselekedete ugyanannak, aki fél; itt tehát nekünk, hogy az iskola kifejezését használjuk, nem kívülről jövő félelemmel (metus extrinsecus), mely pedig bizonyos körülmények között egyedül teheti a fogadalmat érvénytelenné, hanem belülről jövő félelemmel (metus intrinsecus⁶⁾) van dolgunk. A házasságtörő nőre nézve a fogadalom csak *eszköz*, melylyel a fenyegető bajt távoltartja, annak valódi okát pedig önön-

1) V. ö. Sanchez in Decal. u. o. n. 20. u. o. n. 15. Lessius Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 13.

2) Less. u. o. n. 16.

3) *Belülről jövő* a félelem, ha az ok, a honnan a félelem származik, abban magában van, aki fél. Lehmkuhl l. n. 24. „A félelem származhatik valamely rossznak bizonyos személytől jövő fenyegetés által, vagy szükségképeni okság belejátszása által vagy kinek-kinek *saját gyöngegsége* következtében fenyegető rossz által is.“ Pruner, Lehrbuch der katholischen Moraltheologie 2. Aufl. 31. old.

1) Busenbaum u. o.; v. ö. Sanchez in Decal. u. o. n. 23. Lessius de just. et jure u. o. n. 17; S. Alphons. u. o.; Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 17 n. 2, ahol sok szerzőt idéz, kik azon nézetet képviselik, hogy az efféle félelemből létrejött házasság érvénytelen: ha pedig ez a házasságról lehet állítani, akkor legalább is úgy lehet a fogadalomról is.

2) V. ö. Less. u. o. n. 17.

3) Sanchez in Decal. u. o. cap. 3. n. 13; Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 18 n. 4. s. köv.

magában, saját bűnében t. i. kell keresni. Főnnebb pedig épen rámutattunk arra, hogy a belülről jövő télelem (metus intrinsecus) a fogadalmak érvényességére semmi befolyással nincs.⁴⁾

(Folyt. köv.)

Az iskolai nevelés.*)

Szent hivatásunknak, a melyre önmagunkat felavattuk, egész lényünket, tehetségünket és életünket úgy szólva feláldozzuk, — két magasztos célja van: a tanítás és a nevelés. Tanítani, terjeszteni az értelmi világosságot, nevelni: nemesíteni a szívek érzelmeit. E kettős és mindennél magasztosabb szent cél egymással a legszorosabb összefüggésben áll, ezeknek egymástól való akaratos elválasztása végzetes tévedés nagy szerencsétlenség lenne mind az egyesekre, mind pedig ezek összegére, a társadalomra nézve. Tanítani, oktatni kellő és helyes nevelés nélkül annyi, mint a csemétét a legjobb talajba elültetni, de beoltását nemesítését elhanyagolui és megengedni azt, hogy a csemete vad kihajtásaiban buján felbujjón s azután csak vad gyümölcsöket teremjen. A tanításnak az óhajtott jó eredményt csak a jóirányú nevelés adhatja meg. *Az ember csak nevelés által lehet emberré*, mondja Kant.¹⁾ Hegel²⁾ szerint pedig *a természeti emberből erkölcsi és szabad embert kell képezni, és ez a nevelés által történik.*

Midőn szerencsés vagyok abban, hogy mint elnök jelen tanévi önképzőkörünk első gyűlését a tisztelt tagtársak szívélyes üdvözlése mellett megnyithatom, becses figyelmüket bátor lesznek egy pár percig a jó nevelés egyes gyakorlati elveire felhívni, és ezeknek rövid megbeszélésével elfoglalni.

Az embernevelés, tekintve az emberi természet alkotó elemeit, általában véve három irányú lehet: testi, szellemi és erkölcsi nevelés. Mindháromnak összehangzó kifejtése a népiskolának legfontosabb feladata, a néptanítónak és nevelőnek legszebb és legéletbevágóbb foglalkozása.

A testi nevelés már csak azért is nagy gondot igényel, mert jól tudjuk a tapasztalatból is, hogy ép testben lakozik az ép lélek. Az állatok testi fejlődését tekintve elmondhatjuk, hogy ezek az embernél sokkal szerencsésebb helyzetben vannak. Minél alsóbbfokú az állat, testében annál gyorsabban és könnyebben fejlődik; s erre nem is szükséges neki mesterséges, kívülről ható ápolás, elég erre a természetből nyert ösztöne. Az embernél azoaban már lassabb és hosszantartóbb a testi fejlődés. Az ember teste csecsemő korában csaknem teljesen tehetetlen magával. Mennyi gondot és aggodást okoznak a szülőknek s különösen az édes anyának a kised testi gyámoltalansága, gyengesége és tehetetlensége. Mily odaadással, mekkora fáradsággal kell védelmezni, ápolni, szakadatlan támogatással segíteni amaz erőtlen csecsemőt, hogy két-három év múlva is csak lábára tudjon állni, s ingadozó lépésekben keveset mozogni! Még nagy előny és

4) Sanchez in Decal. u. o. n. 21.: S. Alphons. u. o. Less. u. o. n. 15: az aki fogadalmat ajánl, inkább megszünteti a félelmet, sem hogy azt okozná, mivel a rossz elkerülésének útját megmutatja. V. ö. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 13. n. 3. — Az egész kérdésre vonatkozólag v. ö. Suarez lib. 1. cap. 7 és köv.: Sanchez in Decal. lib. 4. cap. 3. és de matrim. lib. 4. Lessius u. o. cap. 40. dub. 3. és cap. 17. dub. 6. S. Alphons. n. 197.

*) Felolvasatott a ditrói róm. kath. tanító testületek önképzőköri gyűlésén 1896. dec. 12.

1) Ueber die Pädag. v. Rink. 1803, S. 7. — 2) Hegel's Ansicht. etc. Thanlow. I. 11.

szerecsse volna, ha az emberi testnek e lassú, de annál kényesebb s annál több gondot igénylő fejlődése a csecsemő korral véget érne. Ande az nem így van. E fejlődés folyamata még mindig tart a gyermekkorban is, és átmegy az ifjúkorba s csakis a férfikorral jut végleges megállapodáshoz. Megvan tehát e tekintetben az iskolának is, a tanítónak is a nagy feladata, a testi nevelés nagy munkája. És ezt a feladatot, ezt a munkát mikép kell a népnevelőnek végeznie? Lelkiismeretes gondozással, folytonos helyes szoktatás által. Gondoskodnia kell a tanítónak, a nevelőnek arról, hogy minden tanuló növendéke az ő vezetése alatt hozzászokjék a testnek ügyes, fesztelen tartásához és hordozásához, az egyenes és helyes üléshez, a szabad mozgás célszerű felhasználásához, a tisztasághoz, a testi munkálkodás szorgalmas és rendszeresen beosztott végzéséhez, a testi izmok egyenletes gyakorlásához. Ezekon kívül figyelnie kell a tanítónak arra is, hogy növendékei mindazon netalán fennmaradt félszagségeket, melyeket a gondatlan és ügyetlen szülői nevelés következtében magukkal hoztak az iskolába, lassanként elhagyják, kijavítsák, hogy így a testi fejlődés akadálytalanul haladjon az óhajtott tökéletesség felé.

Már csak ezt a nehéz és felelősséggel teljes feladatot, ezt a fontos kötelességet is nézve, — mily drága és megbecsülhetlen értékű a tanítónak hivatása és működése számtalan növendékei között, kiknek testi épségét, munkáló életképességét egy hosszan tartó életre gondos és helyes irányú szoktatás és nevelés által biztosította!

Ilyen fontos és még ennél is nehezebb kötelesség vár a tanítóra a szellemi, értelmi nevelést tekintve. Tudjuk azt, hogy az ember szellemi tehetsége még későbbben fejlődik, mint a testi. A csecsemő fogalmait, ismereteit, lelki készségeit csak a test szerveinek erősbülése a látás, hallás, tapintás érzékeinek működése következtében kezdenek fejlődésnek és gvarapodásnak indulni. Itt is első sorban legtöbb függ a szülői neveléstől; de azután az iskolai nevelés már nagyobb feladattal, nehezebb teendővel van összekötve.

Az emberben születésekor s még azután is okáig csak csirái vannak elrejtve ama fényes tehetségek, ama magasabb értelmi képességek, melylyel az állatokat felülmulja, azokon uralkodni képes. Sőt azt tapasztaljuk, hogy ha az emberben az értelmi képességnek csirái alkalmas fejlesztés és nevelés által működésbe nem hozataak, tökéletességre nem vezetnek, az ember sok tekintetben hátrább marad az állatnál, a mely pusztá ösztönéből kiindulva, bármikor képes pld lakóhelyét a legmesteribb módon elkészíteni. Itt tehát az emberi szellem fejlesztése, az értelem, képesség csiráinak ápolása, nevelése az iskolai feladatok legnagyobb és legszükségesebb részéhez tartozik. Curtmann a híres pedagógus mondja³⁾, hogy *az ember szellemi tehetségének csirái a külvilág eselleges ráhatása, a testi ösztönök hatalma alatt is fejlődésnek indulnak ugyan, de ha tekintjük a magukra hagyott s minden képzés nélkül felnőtt egyéneket, ha olvassuk az államok statisztikai tábláit; kézzelfoghatólag bebizonyul, hogy az ember külsejely és kellő nevelés nélkül az állatiság fokán megáll és szellemének fonséges tulajdonságai szunyadva nyugalomban maradnak. De ha kellő ráhatás, vagyis nevelés által munkásságra ébresztetnek, tápláltatnak és helyes irányba tereltetnek, akkor a tökély bámulatos fokára emelkednek, mert az ember végnélküli tökélyesíthető lény.*

Midőn a gyermek hat éves korában az iskolába belép, ha helyes és okos szülői nevelésben részesült, értelmi tehetsége olyan fokra juthatott, hogy őt minden nagyobb megterhelés nélkül könnyen lehet tovább tanítani. De e tanítás helyes módszer alkalmazása nélkül még nem elég arra, hogy a gyermekben az értelmi képesség nevekedjék, a szellemi erő jó irányban fejlődjék. Valamint betanítani, vagy mint mondani szokás bemagoltatni, azt a papagálylál is ellehet élni; de ez inég nem értelmi nevelés, nem szellemi fejlesztés. A szellemi nevelésnek az értelem erőit kell gyakorlati gyakorlatotva tökéletesíteni és erősíteni. Ez pedig csak úgy érhető el, ha a gyermeket első sorban megtanítjuk észszerűen gondolkodni, következetesen okoskodni s értelmi világának körében önállóan mozogni, szabályokat alkotni, azaz helyes okadatulással következtetni. Nem az a fő, hogy a gyermek sokat tanuljon, a mi kárára is lehet, hanem az, hogy ha keveset is tanul, azt értelmesen tanulja meg, és tudja is. S a mint az értelmet gyakorlás által lehet és kell s nevelni, úgy kell a gyermekben tölőpresztetni a képzelő tehetőséget alkalmas szemléltetésekkel s az emlékezetet erősíteni példák alkalmazása által. „Az értelmi kiművelésre nézve mondja J. Paul⁴⁾ — a gyermeki természet teli pusztához hasonló, mely tele van tavaszi csirákkal melyeket ha a nap sugar ér minden tanítás inkább melegítés mint vetés lévén lassankint minden kizöldül s az egész gyermeki időszak a teremtés forró napjaiból áll. Az ily értelemben vett oktatást nevezzük aztán a művészetek művészetének, a mely nem élettelen szobrokat farag, hanem az istenség szikrájával megajándékozott és testben is megjelent felsőbb szellemi lényt nevel, a ki művelt értelmi tehetőséggel e világot saját javára feltudja használni s minden körülötte mozgó élőlényt képes lesz szellemi erejével felülmúlni és azokat szolgálatára bajtani, vagyis értelmi képzettségével megtud élni.

Mind a testi, mind a szellemi nevelésnél lényegesebb és értékeesebb az erkölcsi nevelés. Ez utóbbi nélkül a két elsővel nem lehet az emberben az óhajtott életelelt elérni. Minél inkább kifejlődött az ember izmaiban, minél nagyobb és több oldalú tudással van értelme gazdagítva, annál nagyobb kárára és átkára lehet úgy önmagának, mint a társadalomnak az erkölcsi jóság- és a szív nemességének hiányában.

A néptanítóknak tehát a jövőre kiható hármias irányú fontos nevelői munkájában döntő szerepe van az erkölcsi nevelésnek, mely a vallásos neveléssel elválaszthatlan kapcsolatban halad. A mily irányban neveljük erkölcs-vallásos szempontból a kisdedet, oly irányban fog az szívleg és lelkiileg kifejlődni s a vele közölt testi és szellemi erőkkel úgy saját magának, mint másoknak hasznára vagy kárára élni.

A mit az iskola hasonlóan a családhoz erkölcs-vallásos tekintetben elvégez, azt alapjában az élet nem tudja megváltoztatni soha „Azért adják — mondja J. Paul⁵⁾ — a nevelésnek azt a tanácsot, hogy az első években a legmunkásabb legyen, mert akkor félerővel is többet tehet mozgásba, mint a nyolcadikban kétszeres erővel, midőn a szabadság már elszabadult s a viszonyok megsokasodtak, s valamint a gazdák hite szerint a ködben vetett mag legtermékenyebb, úgy a gyermek-élet első ködében tett vetés is legerősebb gyökeret ver s legdúsabban fizet. Fontoljátok meg csak minden előtt az er-

kölcsiséget! A belső ember fehéren születik, s az élet fekete tere színezi. Mig haladott korunkban a legnagyobb erkölcsi példák sem képesek megszokott pályánkról leterelni: addig a szeretetnek vagy igazságtalanságnak életünk első szakát érintő belső vagy külső tárgyai messze korunkban is fényt vagy árnyékot vetnek. Ez élet, különösen az erkölcsi eleintén röppül, aztán ugrik, úgy lép s végre megáll: évről-évre nehezebben teríthető meg az ember.

Mindezek így lévén, az a kérdés most már, hogy mi lehet a tanítónál az a hathatós eszköz, az a varázserejt módszer, a melylyel növendékeit az erkölcsi nevelés terén az életre ily jó eredménnyel előkészítheti? A felelet igen könnyű; mert, ha egyéb nem is, saját gyermek-kori tapasztalásunk megmondja, hogy a szilárd valláserkölcös nevelésnek leghatékonyabb eszköze és módja a jó példaadás, a mely e téren naponként világit és melegít a tanulók előtt.

Jól nevelni erkölcsi szempontból, csak jó példaadással lehet. Ha tehát azt akarjuk, hogy növekedő tanítványaink majd az életben munkaszerető, szorgalmas, rendtartó és józanéletű emberek legyenek: az iskolákban, a külső élet mozgalmában nyilvánuló feddhetetlen eljárásainkkal, önzetlen, buzgó működéseinkkel mintegy szemléltetőleg kell önmagunkon és életünkben növendékeink elé állítani a szorgalmas munkásság, rendszeret, pontoság s a feddhetetlen józan élet szépségét és kívánatos voltát. Ha azt óhajtuk elérni, hogy tanítványaink az iskolai élet után is, künn a társadalomban, a községben lelkiismeretes életet éljenek, erkölcsösök, istentőlők s vallási köteleességeik végzésében buzgók legyenek, addig, a mig ők vezetésünk alatt állanak, a lelkiismeretes életet, az erkölcsös viselkedést, az isteni félelmet, a vallásos köteleességek pontos gyakorlását saját példás eljárásunkkal kell tanítványainkba beoltanunk, ezeket természetükkel azonosítanunk. Mindezekkel ellentétben álló eljárásunk úgy az iskolában, mint a mindennapi életben csak káros és romboló hatást fog gyakorolni növendékeink erkölcsi és vallási világában, a mi aztán majd a társas életben fogja megteremni és éreztetni fanyar gyümölcseit.

A tanító második szülője tanítványainak, de sokkal magasztosabb értelemben, mert legtöbb esetben tanítványait testben, értelemben és erkölcsben az iskolai élet alatt újra kell teremtenie, s a ferde szülői nevelés helyett egészen más alapot kell leraknia, hogy ez új alapon az erkölcsiségnek tervszerű épülete szilárdan álljon.

Helyeseo tanítani jó nevelés nélkül, hogy annak az életre üdvös hatása legyen, nem lehet. A jó nevelésnek főbb elveit ismertetem, részleteiben előadtam. Ez elvek nagyon alkalmasok arra, hogy önképzőkörünkben továbbra is a megbeszélés és megvitatás tárgyai legyenek, és hogy mindezekben magunkat gyakorolva, tökéletesítve, bivatásos munkálkodásaink sikereikben annál gazdagabbak legyenek. Ajánlom mindezeket becses figyelmükbe.

Takó János.

4) Levana §. 17.—18.

5) Levana §. 17.—18.

T A R C A

Erdősiek.

— Elbeszélés. —

(Vége.)

Erdősiné nem hiába kérte régen elhajt első kis fiát: bagyja örökül lelke szépségét, szive jóságát életben maradt testvéreinek. A szülők vágya beteljesedett; a gondos, előre látó nevelés tanítás nyomán Isten segítségével. Fiúk, Berci egyike volt a legkiválóbbaknak, volt azonban egy nagy vágya: ismereteit nagyobb szabású utazással is bővíteni. Tudta, hogy szülői minden gyermeköknek egyformán takarítottak meg egy kis összeget egyenlő neveltetésükre, tekintetbe véve természetesen a gyermekek élet korát. A leányok számára valamikéivel többet tettek felre, mert ezeknél a kibazasításra is kellett gondolni. A fiú tehát vágyáról szülői előtt csak elvéve, önkénytelenül szólt. Ezek mégis maguk között sokszor foglalkoztak vele, miként lehetne erre legalább egy szerény összeget áldozniok. Beszélgetésükkel egy alkalommal leányuk Róza is jelen volt. — Na, lássák, lássák! mennyit tőprengnek és nekem, a főkepenésnek nem szólnak? — szólt trétás szemrehányással. Nem kell aggodniok. Oda adjuk a részemre megtakarított pénzt.

— Gyerek beszéd az édes leányom tőled éppen most, mikor menyasszony vagy. — felelt szívében gyönyörűséggel az apa. Róza azonban eléje állt, elpirulva kérte, szeliden:

Erről semmi szót édes apám, ő szeret, s hiszem, tudom, hogy e szeretet nem csökken, ha kevés, vagy éppen semmi kelegyét sem viszek magammal. Engedje tehát, hogy boldogságom növekedjék azzal, hogy magam körül mindekit, Bercit is örülni lássam. Higgye el, van bizonyos lealázó azon általános szokásban, hogy a leánynyal minden csecsebecsét adnak, csak hogy elkellen. En így is csak részben leszek kivétel, mert már sok holmim van, a mit magammal vihettek leendő háztartásunkba.

— Ez szép ajánlat tőled édes leányom, — szólt most az anya. Mi ebbe azonban csak beleegyezhetünk, az elfogadás Bercit illeti.

— Addig kérem, míg elfogadja, — mondta lelkese-déssel Róza.

— Erre pedig én csak annyit mondok, hogy pár nap előtt Berci kért engem, hogy adjam beleegyezésemet, s vegyem rá édes apát is, hogy mint többi tanuló társa, ő is adjon tanítási órákat; s így szerezhessen már ő is valamit, s biztosított, hogy ezért tanulásában sem volna elmaradás.

Mig így vitatkoztak, Berci nyitott be hirtelen, arcát örömpir borította el, s a gyors járástól libegve köszönt. Mig ő lélekzethez jutott, Róza kérdezte: Úgy-e Berci akarsz utazni?

— Akarok, hogyne akarnék! felelt gyorsan ez.

— Tehát elfogadod az ajánlatot? Folytatta tovább Róza.

— A mi engem illet, feltétlenül.

A feleletre a szülők meglepetten néztek össze.

— De honnan tudod te! — kérdezte most Berci, hiszen ez előtt alig egy negyed órával kérdezett meg egyik tanárom.

— Tanárod?! ki beszél itt a te tanárodról?

— Igen, de hát, hogy tisztában legyünk, engedd elmondanom, hogy tanárom magához hivatott, s kérdezte, nem fogadnák-e el egy igen előklő családnál nevelői állást; a nagyon kedvező feltételek egyike, hogy velők utazom külföldre, s hogy tanulásom folytatbatnám, valószínűleg Zürichben. Természetesen azt mondtam, hogy ha szülőim is beleegyezéstket adják, minden esetre elfogadom.

— Hát ez az? mondta Róza elkomolyodva, szerettem volna, hogy én küldjelek külföldre. — Berci kedélyesen nevetett föl.

— Erről beszéltél az előbb? Mondom én, hogy gyermek vagy te még édes néném; első lesz, hogy figyelmeztetem leendő sógorom, hogy jó szívedet helyezze gondnokság alá. Hanem azért mint leendő asszonykárak, kezet csókolok hála-lásan, hogy gondoskodni akarsz rólam. Aztán szülőihez fordult, hanem az ajánlat az én nevelősködésemhez pompás ügy-e? kérdezte.

— Minden esetre az — felelt az apa — de azért tüzetesen meg kell beszélntünk még.

— Igen-igen — egyezett bele készségesen a fiú — időnk van reá mert éppen ezért a váiaszt holnapra ígértem.

VII.

Sötét, zimankós novemberi estén Kiss Alfréd együtt ült nejével a szobában, melyet a régi fény kopott maradványai ékítettek. A férj íróasztalánál lapot olvasott föl, a nő nagy kendőbe burkolózva ült egy távolabbi széken a félbomlályban, elmerengett, s úgy látszott, hogy csak néha ragadja meg a felolvasott szók valamelyike. Egy kocsi állt meg az utca zító előtt, hirtelen elhagyták helyüket, ajtók nyitottak, hogy az érkező elé világítsanak. Izóra lépett be, s a szülők úgy érezték, hogy vele fény, s melegség hatolt szobáikba. Kezét nyujtotta, majd homlokát csókra. Pompás plüss bundáját félig nyitotta ki, s a fejét takaró csipke kendőt vállaira eresztette.

Ilma berátnőmhöz vagyunk tea-estélyre hiva, férjem fenn vár a kocsiban, de én nem tudtam elmenni, mig meg nem mutatom nektek toilletemet, — ezzel fölemelkedett körül forgott, hogy megmutassa legujabb divat szerint készült szép ruháját. Az anya elragadtatással nézett műértelemmel megtapintotta, az apa is gyönyörködött szép leányában, de bizonyos felhővel homlokán.

— Nálatok azonban nagyon hideg van ám, szólt aztán, mire az apa vállaira segítette öltönyét.

— Köszönöm, te nagyon jó vagy apácska, éppen azért engedj meg, hogy újra kérek tőled, de most csak húsz forintot Férjem tárcája kissé kiürült, sokat haragszom rá, mert a kártyán mindig vesz; higgyétek el, ismerek olyan családot, hol a kártya egy második jövedelem forrás.

— De hisz Izóra, tudod, — felelt az apa — hogy alig hagyatok 20-nál egy pár forinttal többet tegnap előtt nálam fizetésemből, a többin te és ücséd osztotzatok. Ebből kell megélnünk egész hónapban, s még fát sem vettünk.

— Remélem, hogy holnap, holnap után visszaadhatom, de pénz nélkül nem mehetünk ezen estélyre, holnap pedig az egész társaság nálunk lesz.

— Mi is? kérdezte anyja.

— Hígyjétek el, ti csak unatkoztatok, — tért ki Izóra.

— Csupa ifjú társaság lesz ott, s nagyon tényes, úgy hogy ti alig válnátok be, hogy is mondjam csak — avúlt kifejezéseikkel.

Az ajtó ismét nyílt, s a fiatal Kiss lépett be, szintén kifogástalan divatos öltözetben.

— Képzeljétek, — szólt rövid köszönés után — valószínűleg lesz valami abból, hogy a gazdag Amália grófnő nőm lesz. — Legalább unokaöcsése célzásai nemcsak fölbátorítottak, de fölhívtak erre, lássátok nem hiában forogtam a nagyúri körben.

— Gratulálok, — szólt Izóra. Amália nem szép, nem fiatal, de grófnő és gazdag. Remélem, hogy mielőbb bemented nálam.

— Hja! kedves testvér, nem tudom, hogy lesz ebből valami, mert hát tudod nem ő száll le, hanem én emelkedem hozzá.

— És mi?! kérdeztette az anyja hangjában bámulattal és rémülettel.

— Na na, csak ne legyetek sentimentálisak, én csak úgy meglátogatlak titeket mint eddig, leendő nőm nevében azonban ígéreteket nem tehetek.

— Ne legyek sentimentális? — szólt az anyja, — te nem akarod megismertetni leendő menyemet, Izóra pedig fél hogy ősiságunkkal elrontjuk estélye tényét, s azt akarjátok, hogy ez nekünk ne fájjon; pedig én azt hiszem Izóra, hogy mégis lesz abban a társaságban, aki legalább formalitásból anyádról kérdezősködik, mit fogsz felelni akkor?

— Hát hogy gyöngékedel, anyókám, szólt kényeztetően, s kezét anyja vállára tette.

A eseléd ebben a pillanatban egy levélkét hozott be Kiss Alfrédnek, s ő azonnal fölbontotta. A sorok átfutása után szólt: Fél vagy mentve Izóra az alól, hogy anyádra gyöngékedést fogj, amibár én sentimentális nem vagyok, mégis fájna nekem. . . Ime Erdősiek unokájok keresztelésére hívnak holnapra.

Izóra jó kedvűen, de némi guynyal nevetett föl: A jámborok, — szólt — náluk tea, vistestély csakugyan nem járja, hanem amolyan jó polgáriás fölfogással a családi események adnak okot vagy ünnepségre, na hát csak mulasztok jól, adieu! Velem tartasz? fordult fivéréhez.

— Ma még igen, mint egy búcsúzóul társaságtoktól felelt ez.

— Na meg, hogy ott ügyesen elejtett szavak nyomán jövő nagyságodért megbámultasd magad, — jegyezte meg nővére, s távoztak.

Mintha a szoba aztán még sötétebb, még ridegebb lett volna. Az apa nem nyult lapja után, a szülők sokáig, némán merengtek maguk elé.

VIII.

Erdősieknél a keresztelő csakugyan nagy ünnepséggel folyt le; a különben is népes család minden jó barátja együtt volt.

Boldog megilletődéssel álltak körül a feszülettel, gyertyákkal, virágokkal ékített keresztelő asztalt. Mély templomi esenddel hallgatták mindannyian a pap üdvözlő, áldó szavait. Keresztelés után az ifjú szülőket s az anyja karján levő babát, a nap kis hőjét vették körül. Mind arról beszéltek,

mily okosan viselte magát a kereszttség feladásakor. Majd komolyan nézett, mintha értette volna, majd mosolygott, mintha örült volna, hogy nyújtotta kövér kis kezeit a gyermelya után.

Majd föhárult az étterem ajtaja, s Erdősiek második leánya, Erzs, állt az ajtó szárnyai között s kedves bókkal hivta asztalhoz a társaságot.

A tányérok mellé névjegyeket helyezett a kis gazdasszony, melyekre az *Foda* üllő nevével kivül tréfás jelzőket, címet, vagy jól találó szellemes megjegyzést írt, mi aztán általános derültséget idézett elé. Magának az asztal végén hagyott helyet, hogy közbe-közbe fölkelhessen, s kitekinthessen a konyhára. Egyszer vacsora közben anyjához szaladt, s sugva kérdezett tőle valamit. Anyja azonnal fölakart kelni, de Erzs szeliden vissza erőszakolta. — Csak feleljen kérdésemre anyácskám, kijönnie nem szabad, mert azt akarom, hogy ma az összes gazdasszonyi érdem az enyém legyen.

— Mivel ezért egy szép tosztot remélsz, úgy-e Böske? kiáltott az asztal végéről bátyja.

— Oh nem remélek, — felelt a megszólított bánatos lemondást utánozva —, mert tudom, hogy vannak a kik a tosztot szépen megírják, be is tanulják, — aztán elmondani félnek.

— Hát ezt miért fecsegted el? — förmedt a fiatal Erdősire mellette ülő barátja. — Erre természetesen általános nevetés lett. Az ifjú pedig neki pirult arccal ragadta meg poharát, s lelkes szavakkal üdvözölte a nagy szülőket de a toszti végén a legszebb jelzők a kis gazdasszonynak jutottak. Midőn ez poharát a szónokéhoz koccintotta, szólt: Nem a rám vonatkozó részekért, s nem hűségéből mondom: de higgye el, kár lett volna e szép beszédet ki nem ugratnunk, ne nehezteljen tehát az én jó bátyámra.

Igy folyt kedélyesen a vacsora tovább, majd elhagyva az asztalt, egyik szoba az ifjúság számára gyorsan táncetremmé alakult át, s mindenfelé vígan beszélgető csoportok nevetgéltek az összhangzó társaságban.

Csak Kiss Alfréd és neje voltak hallgatagok, bár az ő szívöknek is jól esett fölmelegedni e családi társaságban.

Egyszer Erdős Kisshez lépett s kezét nyújtva szólt: Engedd a szerető barát öszinteségével gratulálnom, mert most hallottam, mily nagy szerencse érte fiadat, s titeket. Való úgy-e, hogy grófnő menyed lesz?

Az apa szemei könnyben úsztak. Erdős úgy hitte a nagy örömtől, s Kiss elfogult hangon válaszolt: „Hidd el barátom, nem a fény, a rang; hanem a jó gyermek a szülők valódi öröme. *Schwarzczel Adél.*”

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Megyénk r. k. tanító egyesületéről.

A Közművelődés f. é. február havi 7. számában megjelent tanítói-egyesületünkre vonatkozó „Néhány észrevétel” című közleményvel, illetőleg annak az ügy érdemére vonatkozó tartalmával, tökéletesen egyetérték.

T. kartársam, Kovács Nándor, e közleményének minden sorából kiérzik, hogy tanító-egyesületünk felvirágoztatásán önzetlenül akar közreműködni és jó példájával eluljárva akar hatni tanító társainkra, hogy fontos tanítói tény-

kedésük öntudatára ébredve, abban a körben is tegyék meg nagy fontosságú kötelességeiket és a nevelés-tanítás terén való lelkiismeretes szereplésükkel, munkálkodásukkal hasznosak oda, hogy tanító-egyesületünk az azt joggal megillető magaslatra emelkedjék. Ezen ténye által t. kartársam bizonyára sokak elismerését vívta ki magának, de fogadják buzgóságáért szívesen az én — hatásában ugyan csekély, de — őszinte elismerésemet is.

Ezeknek előre bocsátása után áttérek szerény mendani valómra.

Szomorú tény az, hogy egyesületünk száma és nyilvánvaló a tagoknak a gyűlésekről való elmaradása is; innen ered tulajdonképpen a tagoknak (talán tévesen) a „nem törődőség“ jelzővel való illetése, valamint erednek az egyesületünk életképességét kétségbe vonó különböző nyilatkozatok.

A tagok „nem törődőség“-ét alapszabályaink értelmében, meg lehetett volna és meg lehet rendszabályozni és okkal-móddal a tétlenséget a tevékenység útjára terelni. Úgy hiszem bármelyik kollégámban meg volt és meg van az önérték, melyre appellálva az egyleti együttes tevékenység nehézség nélkül lett volna s jelenleg is leane foganatosítható: de ezt, az utóbbi időben nem volt a ki eszközölje, valamint nincsen most sem. Aldott emlékü Elnökünkben, kinek munkássága, tevékenysége egyébiránt a legszélesebb körben ismeretes volt, önhibáján kívül. — aggkora és testi erőinek megfogyatkozása következtében, — az utóbbi időben, fájdalom, nem volt meg a kellő erély az egyesületünkben mutatkozó visszasságok megszüntetésére és az együttes működésnek a helyes mederbe való tényleges irányítására. Ez az egyik oka egyesületünk ez idő szerinti stagnálásának.

A másik, úgy szólva legfőbb oka, a mely egyesületünk működésére eddig is béuitolag hatott s illetén hatását érez tetni fogja mind addig, míg annak eleje nem vétefik, az, hogy egyesületi tagjaink (eikk író kartársam kivételével, a gyűléseken való megjelenésük alkalmával semmi nemű napi díj vagy útazási általányban nem részesülnek. — A „nincs“-et pusztá megrendszabályozással már nem lehet „van“-ra változtatni, hiába próbálkozik meg azzal a legerélyesebb elnök is. Az egyesületi tag, ha nincsen útiköltsége, napidíja, nem mehet a gyűlésre: ha pedig nem mehet egyik gyűlésre azon okból egyszer ez, a más gyűlésre megint *amaz*, (ezek, amazok) talán éppen oly tagok, kik valamelyes előadásra vállalkoztak: a gyűlés meddő marad. És eloszlanak a tagok némelyek keserű csalódással lelkükben, mások üres szőfécsérléssel ajkukon, a maguk vagy iskolájuk érdekében érvényesíthető paedagogiai tapasztalatokat azonban legkevésbé megtrákdva; eloszlanak reménytelenül nézve a jövő gyűlés eshetőségei elé Ilyen állapotok közepette vergődő egyesülettől lehetetlen kívánni, hogy az feladatának magaslatán álljon, illetőleg, hogy az a közel jövőben a megfelelő magaslatra helyezkedni tudjon, ha csak erélyes kézzel, odaadó kintartással nem igyekszik minél rövidebb idő alatt az útjában lévő akadályokat eltávolítani Lévn pedig éppen egyesületünk útjában ilyes akadályok, melynek elgördítésén közreműködni minden egyes egyesületi tagtársunknak szoros kötelessége: örömmel csatlakozom t. kartársamnak az egyleti tevékenység útjából a legnagyobb akadály elhárítására irányuló azon indítványá-

hoz, hogy „ki-ki kérelmezzen saját egyház tanácsánál, hogy tanítójának az egyleti közgyűlésen való megjelenése alkalmára az egyház pénztárából öt-tíz frt útazási általányt szavazzon meg“, és szavamat cikkiró kartársaméval egyesítve ismételtelen kérem és figyelemzetem összes t. kartársaimat, hogy „a segélyért már most előre kellene kérelmezni, hogy majd a tavaszkor egybehivandó közgyűlésen egyetemben lehessünk jelen.“

Harmadik, negyedik és még több igen fontos olyan okokról, tényezőkről is lehetne itt szólnom, melyek a tanítói egyesületi élet megfelelő nyívójának kiegészítő részeiül volnának bivatva szerepelni, melyek nélkül az a magaslat, hvá egy tanító-egyesületnek emelkednie kellene, a maga teljébe bajosan érhető el, melyek egyszersmint az egyesületre nézve erkölcsi s talán anyagi haszonnal is járulnának. ilyenek: az értelmiség érdeklődésének felköltése az egyesület működése iránt, az egyesület vagyonának gyarapítása, munkásságának kifélé való érvényesítése, szakkönyvtár létesítése stb. de ezeknek, illetőleg ezek keresztül vitele módjainak tárgyalása nem szerosan ide s nem egy rövid cikk keretébe, hanem inkább a rendes évi közgyűlések teendői közé tartozván, nem foglalkozom velök banemáttérékkét más — itt, figyelmen kívül nem hagyható — dologra. Azon nyilatkozatokra ugyanis melyek tudomásom szerint több és nem kevésbé számottevő ember ajkairól hangzottak el, és melyek eredményeiben a következők: egyesületünk életképtelen, főképp tagjai létszámának kevés volta miatt; s aztán — legjobb- és úgy a tagokra, mint a tanügyre nézve legelőnyösebb volna, ha egyesületünk a létező állami isk. tanító-egyesületbe lépne, illetőleg olvadna be.

Az első nyilatkozat teljes valótlanságon alapúl. Igaz, hogy a képesített illetve rendes tanítói tagok száma kevés, de a „tanító“-i kategóriába soroztatnak kat. egyleteinknél — és méltán — a hitoktatással foglalkozó egyének is, s ha ezen paptagokat miut (már hivatalból) rendes tagokat a rendes tanítói tagok létszámához vesszük, akkor úgy létszámában, mint intelligenciában, oly tekintélyes a mi egyesületünk, hogy az a közeli megyék bármely ilyes egyesületével versenyre kelhet. Ha ez így van, miként az tényleg úgy is van. — akkor egyesületünk fellendüléséhez, felvirágzásához, a felhozottakon kívül csak egy szükséges: minden egyes tagnak lelkes ügyszeretete, — mi pedig — gondolom — szintén keresztül vibető. S ha pedig, ime, egyesületünk fellendüléséhez felvirágzásához a kellékek magában egyesületünkben fellelhetők, — nem magától esik-e el egyesületünk állami egyesületbe való beolvadásának szükségességét célzó másik állítás, nyilatkozat?

Azonban e téma az elfoglaltlan szemlélő előtt sokkal nagyobb fontossággal bírhat, mint a milyennel ez, úgy főülletesen olvasva, birni látszik. Vegyük hát kissé bonckés alá e témát! Mi is rejlik azon külsőleg véve tetszetős ajánlat alatt? Nem kevesebb, mint kat. nevelésügyünknek, itt, majdnem teljes mértékben való földadása. Igaz ugyan, hogy a törvény előírja a vallás-erkölcsös hazafias nevelést, és nem kétlek, hogy minden vallásfelekezet iskolájában ez értelemben tanítanak, nevelnek, azt meg tudom, hogy kat. iskoláinkban mindentütt a szerint cselekszenek, látszólag tehát egyesületünk minden nagyobb érdek feladás nélkül egyesülhetne más e fajtájú egylettel; mert hát — mint mondják — a tanításnevelés ügyek mindentütt ugyanazok és egyformák.

Amde a valóság itt egészen más!

Az általánosan ismert valóság e tekintetben az, hogy minden felekezet és egyesület a maga bélyegét nyomja a hazfiasság megóvása mellett a keze alól kikerült munkájára. — Hát csak a mi munkánk maradjon ismeretlenül, maradjon a senki munkája? Ezt bizonyára senki sem obajtja. Isten ellen való vétek volna tehát ha egyesületünk, — mely annak a vallásnak áll szolgálatában, melynek zászlójára a hazaszeretet és a haza érdekében való önfeláldozás tényei fényes betűkkel felírva, — kardesapás nélkül adná fel azt a helyét műhelyét, a hol kizárólag tanulhatják meg annak tagjai munkájok megzománczásának azon módját, melynek a tanítók mintaképe Jézus Krisztus maga volt a megteremtője. Szükséges tehát, hogy kat. tanító-egyesületeink fennálljanak és annál inkább szükséges fennállása a miénknek, „melynek működési középpontja a püspöki székhelyre esik.“ Szükséges, hogy egyesületünk minden a kat. ügyet szívében hordozó egyén részéről pártoltassék, azért, hogy az ne csak gépszertien legyen kénytelen működni, hogy a középszertieség felülemelkedve, egy s más tekintetben mint kezdeményező is megmutathassa erejét. Elöl ti vagytok, ti kell hogy legyetek k. kartársaim! Titeket kell felszólítanom tehát első sorban egyesületünk pártolására — a munkára! Munkálkodjunk kitartóan, hiven, ne várjunk azért előre elismerést, jutalmat. Cáfoljuk meg a ránk vonatkozó azon állítást, hogy egyesületünk „fenn nem állhat.“ Előre hát! fáradságunknak jutalma, díja is meglesz — azután!

A mi a közleménynek személyi, illetőleg reám vonatkozó részét illeti, kijelenthetem, hogy — köszönetem nyilvánítása mellett a megtiszteltetésért — készséggel fogok meghajolni kartársaim bizalma előtt és a felajánlott tisztséget annak időjén elvállalva, csekély erőm és tehetségemtől kitelhetőleg szívesen és örömmel fogok egyesületünk fellendülésén közreműködni. Addig is — Isten velünk.

Gyulafehérvár, 1897. február 15.

Ch ó s z Gy ö r g y,
tanító.

Orgona vizsgálati jelentés a boicai új orgonáról.

Alulírt a boicai róm. kath. egyházi hitközségtől ft. Müller János róm. kath. plebános úr által a boicai templom számára Klink Sándor orgona építész úr által újonnan készített nyolc változatú orgonának felülvizsgálásával megbízatván azt folyó év január 17-én a helyszínen az orgona építés úrral kötött költségvetés, dispositio és szerződés alapján meg is tettem.

Az építőnek ezen 50-ik, de egyházmegyénkben első új művét látván, örömmel szolgált ezen feladatot végrehajtani. Ezen nyolc változatú orgonamű egy manual- és pedálról van felszólva és pedig a manrálban mindenik változat 54. C-től F-ig és a pedálban 12 szol. hangból contra 16 lábos C-től nagy c-ig áll.

Minden változat hangjára nézve egészen jellemzőleg a művészet kívánalmának és adott karakter színének megfelel.

Az általános intonacio teljesen helyes és a műszakilag megkívánt méretek tökéletesek. Az építőanyagra nézve meg

jegyzendő, hogy úgy a fa, mint a vegyített cin sip kellekai megfelelnek a kivitelnek.

A szerkezet az ismert régi szelládás alak, a gépezet pedig nem csak zörgés, de lehet bátran mondani, suttogás nélküli; a fuvó és a szélesatornák akként vannak előállítva hogy a megkívántató szélmeunyiséget az orgonába pontosan szelgáltatják.

Mindent egybevée meg kell vallanom, hogy Klink Sándor orgona építő úr a boicai orgonát minden tekintetben jó l készítette, bizonyítván azt, hogy az orgona építészet jelen magas színvonalán áll, és a bemutatott tervezetének és ennek a kivitelének költségvetése szerint lelkiismeretesen megfelelt és eleget tett.

Midőn tehát alulírt szakértő az orgonával való megelégedésemet s annak eltagadhatóságát kijelentem, ezt azon meleg obajtással teszem, vajha a jeles orgona építő urat új orgonák építésére, vagy régi orgonák javítására minél gyakrabban felszólítanak!

Boica, 1897. január hó 17-én.

Fogarasi János, nyug. székesegyházi karnagy ének- és zenetanár mint szakértő. Müller János, boicai plebános tanu. Kaba Ödön, egyházi gondnok tanu. Kovács Nándor, néptanító tanu.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Majláth Gusztáv gr. koadjutor eskütétele.

Az új erdélyi segédpüspök eskütétele febr. 15 esti 6 óraker ment vége unepelyesen a nunciatura házi kápolnájában. A szer-tartást Talláni nunciusz végezte titkárja Montaguini és a pápai jegyzőként szereplő Locatelli kíséretében. Az esküttétel után a nunciusz nagy ebédet adott az új püspök tiszteletére. Itt megjegyezzük, hogy mint bennünket értesítnek, a felsőkeri es-peres kerület papsága nevében Murányi Kálmán ker. főesperes és Jakab Lajos alesperes kerületi jegyző koadjutorrá törtéut kinevezése alkalmából emelkedett bangú felíráttal ndvözöltek.

— Az egyházmegyei számvevőszék. ft. Imets F. Jákó székesegyházi kanonok, számvevőszéki elnök úr lakásán f. hó 14-én gyűlést tartott, melyen az egyh. megyei központi számvevők betérjesszettek jelentéseiket az 1896. évi végeig beérkezett és felülvizsgált számadásokra nézve. A több tekintetben érdekes gyűlés jegyzőkönyvét legközelebbi számunk közölni fogja.

— Pályázat. A csik-zsögödi róm. kat. kántortanítói állás üresedésbe jövén, arra folyó év március 1-ig pályázat hirdettetik. Evi jövedelme: 1) gabonakepe 61 kal. rozs, pénzértéke 97 frt 60 kr, 61 kal. zab, pénzértéke 61 frt. 2) pénzkepe 26 frt. 3) fakepe 45 szekér búkkta, pénzértéke 45 frt. 4) 2 szekér szénát termő hely, pénzértéke 16 frt. 5) stólaból 50 frt. 6) Sztmisa alapítványból 1 frt 75 kr. 7) államsegély 102 frt 65 kr, 8) lakás egy szép kőház, 2 szoba, konyha, kamara és pince, csür, istálló. Kötelességei: a kántori és harangozóti teendők, az iskolában az I és II osztályban járó mindkét nembeli gyermekek tanítása és az ismétlő iskolások oktatása a tanítóval megosztva. A folyamodók keresztlevel, szolgálati bizonyítvány és kántortanítói oklevéllel felszerelt kérsüket az irt határidőig a csikszeredai lelkészi hivatalhoz nyujtsák be. A személyes jelentések és a próbák, illetve a képesség megítélése végett szintén megkívántatik. Csik-Szereda, 1897 február 16-án. Domokos János, lelkész.

Kiadja: Az erdélyi róm. kat. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.

Szerkesztőtársak: Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.